

«Ο Νεκρός»: Μια Performance των Nova Melancholia στη Στέγη (Ναταλία Κουτσούγερα)

Για αρκετά χρόνια παρακολουθούμε με ενδιαφέρον τις πειραματικές, υπερρεαλιστικές και συχνά νεκροφιλικές performances της ομάδας Nova Melancholia σε σκηνοθεσία του ευρηματικού σκηνοθέτη, ποιητή και εικαστικού Βασίλη Νούλα, οι οποίες στεγάζονται σε παλιές πολυκατοικίες των Εξαρχείων και εκτυλίσσονται σε μια 80s μοναχική ατμόσφαιρα που συνδυάζεται αρμονικά με τα μελοποιημένα ποιήματα του Μίλτου Σαχτούρη (Εκτοπλάσματα) και τα κείμενα του Μάριου Ποντίκα (Άπνοια). Δύσκολο να ξεχάσουμε τις homemade περφόρμανς με τους ερμηνευτές φαντάσματα-βαμπίρ, που σε ένα αιματηρό μείγμα ζομπισμού, splatter και trash culture, αποδόμησαν αστικές εμπειρίες μοναξιάς, οριακότητας και απόγνωσης, αλλά και μας ξύπνησαν γλυκόπικρες μνήμες από την δεκαετία του 80. Η ομάδα των Nova Melancholia συνθηζεί να χρησιμοποιεί σπιτικά σκεύη, τρόφιμα, υγρά, εκροές και άλλα αντικείμενα για να συνθέσει πολυσυμβολισμούς και μετωνυμίες που ξυπνούν μνήμες και αισθήσεις, όπου οι υλικότητες των σωμάτων συγχωνεύονται και συμπλέκονται με τις χωρικές, τις κατασκευές και τις υλικές μάζες των σπιτιών.

Αυτή τη φορά ωστόσο βλέπουμε με χαρά τη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών να ανοίγει τις πόρτες της σε τέτοιου τύπου εναλλακτικά project, όπως αυτό του Βασίλη Νούλα, το οποίο λαμβάνει χώρα σε ένα κτίριο πίσω από τη Στέγη. Ο Νούλας εφαρμόζει τις γνώριμες φόρμες του σε μεγαλύτερο χώρο και εμπνευσμένος για ακόμη μια φορά από την ποιητική μελαγχολία του Μίλτου Σαχτούρη και το ποίημά του «Η Μαρία» συνταυτίζει την πρωταγωνίστρια του ποιητή με την Μαρία του Georges Bataille στο διάσημο διήγημά του «ο Νεκρός». Η γυναίκα αποτελεί στο έργο του Bataille το κέντρο του πόθου, της έκστασης, της οριακότητας, αλλά και

της εξαθλίωσης, αποποίησης και αποστροφής. Η «Μαρία» του Σαχτούρη εκφράζει έντονα μελαγχολία, θλίψη και αγωνία παρά ενεργητική έκσταση και η αντίθεση αυτή λειτουργεί παραγωγικά για την εναλλακτική μεταφορά του έργου και για την ανάδειξη του υποδόριου. Το κοινό σημείο τους ωστόσο βρίσκεται στην πηγαία ανάγκη επικοινωνίας με τον κόσμο μέσω της έκφρασης ενός ακραίου υλισμού και ερωτισμού, καθώς αναζητούν τον θάνατο προκειμένου να τον υπερβούν.

Με λεπτοφυή τρόπο ο Νούλας μας δίνει τη δική του εκδοχή για τη σχέση θανάτου, ερωτικής ακρότητας και ανθρώπινης θηριωδίας για «το πεδίο του ερωτισμού ως πεδίο της βίας» στο συλλογισμό του Bataille. Η δική του αποτύπωση, όπως και στο αφήγημα του Bataille, εμπνέεται από την φαρσοκωμωδία, την queer πορνογραφία και το σκοτεινό μπουρλέσκ και διαθέτει επιπλέον αφηρημένα εικαστικά και αφηγηματικά στοιχεία που αξιοποιούνται από την ανεπιτήδευτη φυσικότητα και χαλαρότητα των performer. Αποφεύγοντας όπως αναμενόταν την αυτούσια εικονοποίηση των σκηνών του Bataille επιτυγχάνει μια συγχρονισμένη οπτικοαφηγηματική αλληγορία μέσα από ένα ιδιάζον πάντρεμα διαφορετικών γυναικείων μορφών και των αφηγήσεών τους που μετουσιώνουν την πολυπόθητη, εκστατική Μαρία. Οι Μαρίες σε μια πολλαπλότητα, γυμνές και ημίγυμνες εναλλάσσονται μαζί με τους παραληρηματικούς και προκλητικούς μονολόγους τους, μπαινοβγαίνουν στους ρόλους και συνάμα στους εαυτούς τους, μέσα από μια αργή υπαρξιακή αφήγηση που αποτελείται από χυδαίους και ωμούς χαρακτηρισμούς και περιγραφές, απηχώντας με έναν παράδοξα, ταυτόχρονο τρόπο, οικειότητα, κυνισμό και ελικρινή αναστοχασμό. Έτσι η performance διαδρά έντονα με το κοινό και υποστηρίζει αυτό που και ο Bataille διατείνεται: ότι ο άκρατος και αντικανονικός ερωτισμός συνδέει τα άτομα μέσα από μια ιδιάζουσα αίσθηση απελευθέρωσης που επικοινωνεί με τη θνητότητα, την φθαρτότητα, τη βρώμικο, το μιανό, το έκπτωτο, το εκτοπισμένο και το αποκείμενο.

Οι performer, με βασικό συμμετέχοντα ενορχηστρωτή τον ίδιο τον σκηνοθέτη, μεταφέρουν εντέχνως αυτή την αίσθηση περιθωρίου μέσα από την ρευστή σωματικότητα, τη σουρεαλιστική και γελοιοποιητική χρήση των απόκρυφων σημείων του σώματος, την αναπαράσταση σκηνών σεξουαλικής παρέκκλισης, την εικαστική απομίμηση ανθρώπινων εκκρίσεων και τέλος μέσα από μια γυμνότητα που δεν μας ξενίζει διόλου. Η ερωτική γύμνια για τον Bataille είναι άλλωστε συνώνυμη του θανάτου και συνδηλώνει μια κατάσταση επικοινωνίας, συγχώνευσης και απώλειας ταυτότητας (Baudrillard 1993: 156) που ταιριάζει άψογα με την ρευστότητα του έργου. Ως μόνη ελπίδα απέναντι στην ματαιότητα και φρικαλεότητα του θανάτου προβάλλει η υλικότητα του σώματος και ακολούθως η υλικότητα του έρωτα που αποποιείται κάθε ρομαντισμού. Τα όρια μεταξύ πόνου, σκληρότητας και ηδονής διαστέλλονται διαρκώς και αντανakλούν την αδυνατότητα διάζευξης ζωής και θανάτου, διαμορφώνοντας μια αδιαχώριστη ενότητα.

Ο Νούλας μένει πιστός στις έννοιες που χρησιμοποιεί ο Bataille αλλά συνάμα με εικαστικούς και αφηγηματικούς τρόπους καταφέρνει να συνομιλήσει τόσο με τις διϊστορικές και διαχρονικές σημασίες της βίαιης υλικότητας του σώματος, όσο και με την ψυχαναλυτική διάσταση της σύγχρονης οικειοποίησής της. Κλείνει έτσι το έργο με την αντιδιαστολή του «Νεκρού» στην σύγχρονη πολτοποιημένη σεξουαλικότητα που εκπέμπει μια πρωτοφανή κενότητα και ανούσια μεθεκτικότητα. Η ιστορία της Μαρίας του «Νεκρού» παίρνει έτσι ένα δεύτερο περιεχόμενο, μια άλλη χωροχρονική νοηματοδότηση, που αντανακλά σε μια εποχή στην οποία η σεξουαλική ωμότητα λαμβάνει ένα βαθύτερο νόημα. Ως προϊόν μιας συγκεκριμένης εποχής η υλικότητα του σώματος, το αχαλίνωτο, το βίαιο και το ακραίο βιώνονταν στην τελετουργική ολότητά τους, ως εορτασμός της ζωής απέναντι στο θάνατο ή ως ευλαβική προετοιμασία για το θάνατο. Παρά την μητρική τους σχέση με το τωρινό βίωμα η αντίθεση είναι προφανής: Η κενού νοήματος υλικότητα των σημερινών ναρκισσιστικών θεσμοποιημένων διαστροφών και παρεκτροπών περνά ανεπαίσθητα στην κανονικότητα χωρίς καμιά ιδιαίτερη σηματοδосία. Η πραγματικότητα αυτή δίνεται πολύ όμορφα στο τέλος της παράστασης με τους performers να χορεύουν ανεξέλεγκτα σε electro ρυθμούς καθώς χάνονται στην βοή της μάζας.

Ακροβατώντας ανάμεσα σε μια Παζολινική κόλαση και σε μια Φελινική αδυσώπητη σάτιρα, στο κύριο διακύβευμα του «Νεκρού» του Βασίλη Νούλα, οι πέντε ερμηνευτές συμπεριφέρονται σαν να είναι ήδη νεκροί και το σκηνικό φαντάζει σαν ένα μεταιχμιακό φυσικό τοπίο όπου ο θάνατος είναι πανταχού παρόν ή έχει ήδη επέλθει, ενώ η ερωτική ακρότητα – σύμφυτη με το θάνατο – αναζητείται ως μοναδική απόδειξη μιας ζωικότητας που δεν αντιφάσκει με την θνητότητα. Με τα λόγια του Bataille (1957) ο ερωτισμός είναι η μέχρι θανάτου επιδοκιμασία της ζωής και ως ασυνεχή όντα λαχταρούμε την απολεσθείσα συνέχειά μας που βρίσκεται στον συνδυασμό σεξ και θανάτου. Έτσι ο θάνατος στην μεταφορική και συμβολική εκφορά του αναμένεται ζοφερά ως φυσική αναγκαιότητα, ανατρεπτικότητα και εξιλέωση μιας ελεημονούσας και συνάμα ακόρεστης και ανένδοτης ψυχής και γίνεται α-θάνατος ως μετα-τραυματική αντανάκλαση, ως άχρονο και άυλο συμβάν στην αιωνιότητα.

Ναταλία Κουτσούγερα

Bataille G. 1957. *Erotism: Death and Sensuality*. San Francisco: City Lights Books.

Baudrillard J. 1993. *Symbolic Exchange and Death*. London: Sage.

Η παράσταση των Nova Melancholia επάνω στο αφήγημα του Georges Bataille «ο Νεκρός» παρουσιάστηκε σε κτίριο της οδού Γαλαξία & Σφιγγός από τις 7 έως τις 29 Μαΐου 2016, στα πλαίσια του Ύπνος Project της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών.